IV Eylul

SİVAS HALKEVİ DERGİSİ

No. 17 — 1 1 — 2 — 1939 Yıl — 3

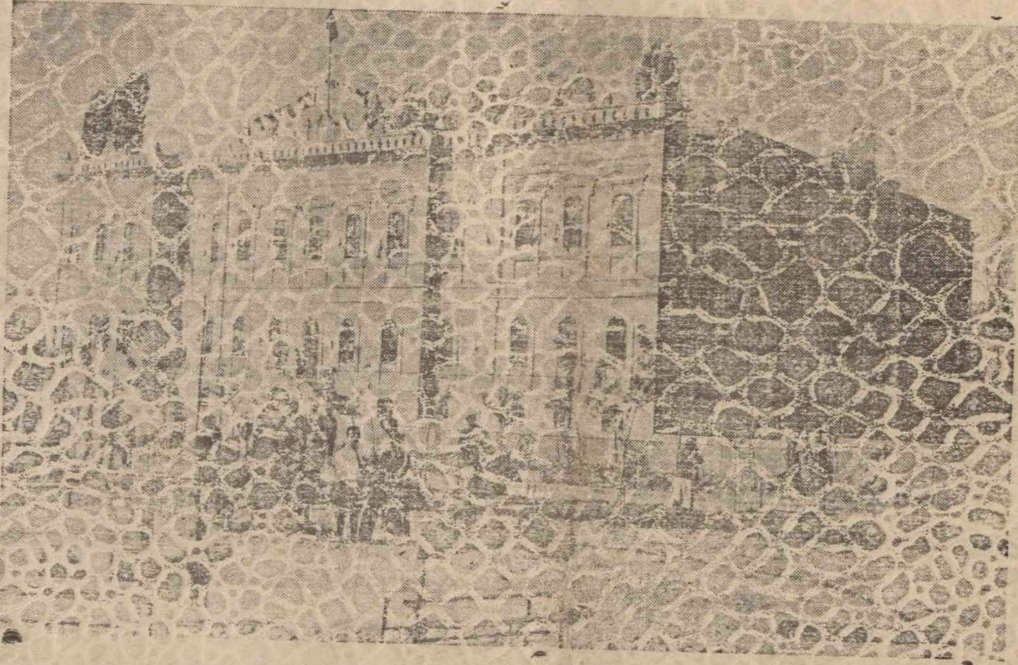

IV Eylûl 1919 Kongresinin kurulduğu Lise kurağı

İçindekiler

4 Eylul

SİVAS HALKEVİ DERGİSİ

No. 17 — 1 1 — 2. Kânun — 1939 Yıl 4

Dergimizin adı

Ne için Orta Yaylayı bıraktıkta 4 Eylulü aldık?..

Halkevlerinin çıkardıkları dergilere ad verirken bulundukları Bölgenin yersel, tarihsel veyahut devrimsel özgülüklerinden asığlanmaları normal bir harekettir.

Örnek : Afyonda çıkan: Taşpınar, Antalyada: Türk Akdeniz, Bafrada: Altın yaprak, Karsta: Doğuş gibi. Samsunda: Halkevinin yayınlarını gösteren bir dergi çıkarmıya girişmiştik; bu dergiye ad koymak için ev arkadaşlarım epeyce düşünmüşlerdi. Bu özgüde düşünmiye hacet yok. Samsunun İnkilâp tarihindeki yeri; dergisine en uygun adını vermiştir. (19 Mayıs) dır dedim. Ebedî Şefin Samsuna ayak bastığı günün tarihinden daha senbolik isim olabilirmidi.

Sivasımızın çıkardığı Orta yayla dergisine gelince: Büyük Kongrenin toplanması, Millî misakın karar altına alınması, Türk Cumhuriyet hudutlarının çizilmesi gibi istiklâlimizi gökleştiren Cumhuriyet tarihimizin temellerini atan; (4 Eylul 1919) gibi Tarihsel ve devrimsel bir adımız; Şan ve şeref dolu, bir senbolümüz olmasaydı Ortayayla adını bırakmazdık.

4 Eylulü benimsemek, onun tarihini onun adını her vesile ile anmak, yaşatmak, gökleştirmek Kültür kaynağı olan halkevimizin başta gelen bir ödevi olduğuna göre; bu kutsal adı dergimizin başına geçirdik. Dergimiz; bu adın tarihsel kuvvetinden, 4 Eylul 1919 un enerji kaynaklarından feyz alakak bu parlak izde, bu ışıklı yolda yürüyecektir.

4 Eylul dergısine, ve aylesine Kültürel yardımlarda bulunmak onu, adile denk olarak çıkartmak bu ilin gençlerinın, ve bütün yurt gençlerinin, Eli kalem tutanlarının şerefli bir ödevidir.

4 Eylul dergısı, adın kadar kuvvetli ve verimli olmanı, yürüdüğün yollarda sana mutlu yaşayışlar dileriz.

C. Gültekin

Atamızın Ölümü Karşısında

C. Gültekin

Dilim dönmiyor, Aklım ermiyor, kalemim yazmıyor; Diyorlarki : Ölümleri yenen, cehennemler karşısında gözünü asla kırpmıyan ATATÜRK öldü ....

Türk Ulusunu ölümlerden kurtaran yüce kahraman ......
Nasıl oldu da ölümün kapkara eli dokundu sana ......
İçimden yanıyor, bir türlü inanmıyorum ....
Fakat ne çareki yaşlı gözler, yanık sözler, kesik hıçkırıklar böyle diyor. ATATÜRK öldü ......

Bizi Ulus bütünlüğüne, yurt bütünlüğüne kavuşturan, Dil birliğine, Tarih birliğine ulaştıran ATATÜRK ......

Tarihimizi, Talimizi değiştiren 19 Mayısta yaratıp, 29 Teşrinde ebedileşdiren ATATÜRK ......

Türklük seninle en büyük Türkünü, İnsanlık en büyük adamını kaybetti. Dalga, dalga yayılan bu karahaber kalplerimizi kanattı; Ciğerlerimizi yaktı kavurdu ... ..

Şimdi baştan başa bir göz yaşı halindeyiz; bütün analar, Bacılar, ihtiyarlar, çocuklar kara yaslar içindeyiz.

Yalnız ATATÜRK'E onun eserlerine ayrılmaz ve sarsılmaz bağlılığın inancını içimizden hiç bir kuvvet söküp atmaz.....

Rejimine bağlılığı en kutsal bir inanç benliğimizi yakan bir sevgi bilerek onu; canımızda can, kanımızda kan gibi yaşatacağız .....

Sivas Lisesinin yapılış tarihi

İbrahim Olçaytu

SİVAS ŞEHRİ: Anadolunun doğusunda bulunan Sivasımız: Ankaranın (372) km. doğusunda 300 metre yüksekliktedir. Sivas Kızılırmağın 2 km. sağında ve Meraküm dağı eteklerine oturmuş ve Kızılırmağa dogru uzanmıştır.

Tavra denilen su; birkaç kola ayrılarak şehrin içine girmekte ve evleri sulamakta idi. Bir kaç yıl önceki İlbay Süleyman Kepenek, Şarbay Hikmet Işık ile; İlbayımız N. Toker taraflarından yapılan gayretlerle, evvelden pek az yerlerden geçen Kepenek suyu mahallelerin her tarafına borularla çekilmiş, bir yandan da Behrâm paşa ve Mihri vefa adındaki sular içme suyu olarak kullanılmıştır. Tavrasuyu artık hemen hemen kullanılmıyacak bir hale gelmiştir.

Sivasta üç mevsim görülebilir: Birinci kânundan Mart ve hatta Nisan sonlarına dek uzun ve sıkıcı bir kış, şöyle böyle hayal meyal gözüküp geçen bir İlkbahar, bir de oldukça sürekli bir Sonbahardır.

Sivas: zaman zaman, Danişmendlilere, Selçuklulardan İzzeddin Kılıç Aslana, Payitaht olmuş, Mülük taifelerinden, Celâyirlilerin ellerinde kalmış, halen kabri meydanda ve mezar taşı müzede saklanılan, Kadı Burhaneddin elinde kalmış, hatta Burhaneddin müstekil bir hükûmet kurarak kendi adına sikke kestirmiş ve hutbe de okutmuştur. Bundan sonra, 794 yılında Yıldırım, Sultan Beyazıd fethetmiş, birarada Timur tarafından işgal altına alınmış ise de bu işgal fazla sürmemiş ve gene Osman oğullarının hükmü altına girmiştir.

Esas gayem: Sivas tarihini değil Sivasın Tarihî Lisesinin ne zaman yapıldığını yazmaktır.

Tarihî yapı: 1890 — /6/5/305 yılında Vali Sırrı Paşa zamanında yapılmak üzere himi kurulmuştu.

Fakat adı geçen ve çok büyük bir ilim adamı olan Sırrı paşanın Sivastan ayrılması üzerine yapı bir müddet tatil edilmiş ve ikinci başlanış da Vali Memduh Paşa zamanına rastlamıştır.

Vali Sırrı Paşa ile Memduh paşa arasında Sürurî paşa adında bir Vali de gelmiş ise de Sürurî paşa az kalmış ve yapının inşaası

Memduh Paşa zamanında olmuştu. Memduh Paşa, herkesce bilinir ve tarihçe de meçhul kalmıyan meşhur Şair Mazlum Paşanın oğludur.

Memduh paşa âlim şair bir zattı pek çok ta eserleri vardır.

Memduh paşanın başladığı yapı bu günkü binadır, Sırrı paşanın kurdurdukları temelüzerine değil ayrı bir temel üzerine oturtulmuş ve eski temelinin çürüklüğünden ötürü o temel terkedilmiştir.

Yapının bulunduğu yer şimdi de gözlerimiz önünde bulunan kalenin suru dışarısında bulunan su hendeği üzerindeki bataklık ve sulak bir dere üzerindedir. O dere bu gün kapatılmıştır.

Bu temele 306 da başlanılmış tır ki o yıllarda Maliye, Maarif kâtipliklerinde çalışan ve bugün Mal müdürlüğünden emekli olan Peşkirci gilden Osman Nuri yapının hesap işlerile ödevlendirilmiştir. Osman Nuri Peşkirci ile görüşülerek kendilerinden alınan bilgi buraya yazılmıştır.

Memduh Paşa zamanlarında Sivas da Kültür müessisesi olarak eski Valilerden, şimdiki hükûmet konağını yaptırıp ve daha bir hayli işlerle beraber, Sivastan Tokata Kayseriye, Malatyaya ve bütün kazalara giden yolları da ortaya getiren (Halil Rıfat) paşanın eserlerinden, Çatal pınar, çukur pınar Sait paşa adındaki üç ilkokul ile bir de şimdiki Orta okul karşısında, halen harbiye yeri diye söylenilen yerde, alt katı Mülkiye rüştiyesi, ikinci katı da Muallim mektebi olarak kurulan okullardan başka okul yokmuş.

Memduh paşa bu durum karşısında Sivasın kültür eksikliğini tamamlamak istemiş, haleflerinin başladıkları (İdadi) yi meydana getirmek için çok çalışmıştır.

İdadi yapısı ve eksiltme yoluyla bir müteahhide verilmiyerek emaneten idare ve inşa edilmek üzere bir komisyon eliyle yaptırılmıştı. Komisyon o tarihlerde Sivasta bulunan miralay Cemalin riyasetinde, Maarif müdürü Atıf Belediye Reisi Nuri, İdare meclisi azalarından Nasuhi zade Burhaneddin, Baş Mühendis ile gene İdare meclisi azalarından Şahinyan Akoptan mürekkep imiş.

İdadinin planı Baş Mühendis tarafından çizilmişti bugünün ihtiyacına karşı elverişli görülmemekle beraber o tarihlerde böyle bir eserın meydana getirilmesini düşünmek bile bir varlık sayılır.

Yapının oldum olasıya bir yapı olmıyacağı gözönüne getirilerek kârgir olarak yapılmak istenmiş ustaların her nasılsa Sivasta bulunamamasını düşünen Heyet; Başkan Miralay Cemalin Girasunda bulundukları sırada tanıdıkları bir ustanın getirilmesine karar verilmiş.

Ustanın gelib gelmiyeceğini Giresun Belediye Reisinden sormuş-

lar, Belediye Reisi de yapı hakkında bilgi edinmek için ustayı Sivasa yollamış plânı incelemiş, işin önemi kendisine anlatılmış, çamura baş, çalıya as gibi hemencecik ve çarçabucak bitirilecek bir yapı olmadığı da anlaşılmıştı.

Usta taahhüde girmek istemişse de heyet kesilen bir ücretle çalışmasını istemişler son söz, yapının devamınca kendisine ayda 7 altın lira verilmek üzere antant kalınmıştır.

Yapının annacı (cephesi) şimdiki Askerlik mahfeline karşı olarak kurulmuştu, sonradan bu günkü İstasyon yoluna çevrilmiştir.

Sırrı paşa temeli atarken Bir şişe içerisine bakır altın ve gümüş para ile bir de Sırrı paşanın adı yazılmış bir kâğıt konulmuş imiş. Memduh paşa temeli değiştirirken bu şişe eski temelden çıkarılmış ve gene aynı şişe içerisindeki paralar o şişeye konulmuş, yalnız Sırrı paşa adının yazılı bulunduğu kâğıt kaldırılarak, o kâğıt yerine bir deri üzerine Memduh paşa tarafından yaptırıldığı yazılmış ve bu yazıyı da, bugün ilkokullarda yazı öğretmenliği eden Abdi kalfa yazmıştır.

Yapı dört yıla yakın sürmüş 19 Haziran 1309 — 1894 tarihinde bitirilmiş ve 8140 altın liraya malolmuştur. Bu günün parası ile 81 bin liraya yakın bir masraf gitmiş demektir.

309 Ders yılı başında, İdadinin açılma töreni Memduh paşanın başka yere değiştirilmesinden ötürü o tarihte valilikle Sivasta bulunan Halil beye kısmet olmuştur.

İlk olarak İydadinin Müdürlüğüne Bulgaristan muhacirlerinden Hulûsi ve Müdür muavinliğine de Tevfik tayin edilmişlerdi.

Tevfik son günlere dek Sivas İlçelerinden Zara İlçebayı idi.

Yapının manevî yüceliğini maddî bakımdan da göstermek için saçaklık etrafına birer metre yüksekliğinde yontma taşlar dizdirilmek suretile yapıya birkat daha ihtişam verilmek istenilmiş ise de biraz sonra Sivasın hatırı sayılır kışları taşların soguklara ve donlara dayanamaması yüzünden çatlaması ve yağmur sularının da binanın altkat duvarlarına dek enmesi, binanın yıkılmak gibi bir tehlike göstermesine yol açmış ve taşlar kaldırılmıştır.

Bu kar ve yağmur sularından çatlıyan binanın onarılmasına başlanılmış ve 31 Mart 318 tarihinde tamir edilmiştir.

Binanın tamiri 318 de valilikte bulunan Hacı Hasan Hilmi paşa zamanında olmuştur. Binanın tamirinde sarfedilen paranın asıl inşasındaki sarfiyattan fazlıya mal olduğuna göre tamir de pek esaslı olarak yapılmıştır. Evvelce kiremit saçak kaldırılarak yerine çinko yaptırılmış, iç taraflar tamamiyle boyatılmış evvelce bir tarafa bırakılmış olan Kale surları da kaldırılmıştır.

1930 Eylûlünde okulun arka - şimdiki - ön cebhesi haline getirilmiş ve eski - cebhesi - olan büyük iç kapının kullanılmasından vazgeçilerek, İstasyon caddesine karşı bir durum verilmiştir. Mutfak, kiler ve hamam da gene sonradan yapılmış olup 1933 tarihinden itibaren de Lise nin gittikçe artan ihtiyaci gözönüne alınarak modern bir pavyon ilâve edilmiştir. Bu pavyon'dan önce şurada burada kiralık evlerde ve bir zamanlar da İsmet Paşa okulunda Lisenin bir iki sınıf talebesi bulundurulmaktaydı.

Geçen yıl Lise'nin çatısı değiştirilmiş, yeniden kiremitlenmiştir, bu da 9800 liraya yaptırılmıştır.

Sivas'ın Tarihî Lise'si Türk ulusu için pek değerli ve eşsiz bir yüçelik taşımaktadır, bu yücelik devri, 4 Eylûl 1919 yılından sonra başlar.

4 Eylûl 1919 yılının saat 14 ü Türk ulusunun en yüce başkanı olan Atatürk'ün kutsal Başkanlıklarında Sivas Kongresi yapılmış, Anadolu Rumeli müdafaai hukuk cemiyeti ilk ve son kararını vermiştir.

Bndan sonra dır ki Türk çocukları öksüzlükten kurtulmuş İstiklâllerini kazanmış, Atatürk'ün açtıkları geniş, uçsuz bucaksız yollarda yürümeği kendisine ideal edinmiş, 19 yıldanberi, 19 yüz yıllara sığmıyacak kadar varlıklar ve yücelikler yaratmıştır.

İşte şanlı bir günümüz olan 4 Eylûl saat 14 üne dek başsız kalan Türk ulusu kendisine öyle bir baş seçmiştirki, o başın yanında uluslara başkanlık yapan başlar bir ayak bile olamadılar.

Kartaca'nın Anibalı, Roma'nın Sezarı'ı, Makedonyaı'nın İskenderi Türkün Atatürkü yanında acemi birer nefer bile olamazlar. Ne mutlu Türküm diyene.

Dalton Plânının Mahiyeti:

Dalton plânı muhtelif kabiliyetde olan çocukları tek ve umumî bir kalıba cebren dökmek isteyen ananevi okul sisteminden esaslı surette ayrı bir sistemdir. Bu plân pratik öğretmenlerin tecrübelerinden çıkarılmış bir eserdir. Plânın tatbiki için ne kıymetli aletlere ve ne de hususi programlara ihtiyaç vardır.

Dalton plânı doğrudan doğruya çocuk ruhuna hıtab etmekte ve çocuklarda teşebbüs kabiliyetini, muhakeme kudretini, atılganlık itiyadını ve mesuliyet fikrini inkişaf ettirmek isteyen çalışma tarzıdır.

Dalton p lânı tatbik edilen okulda öğretmen talebeye kılavuzluk yapmaktadır. Çünkü öğretmen her vakıt çalışan ve işleyen talebenin yanındadır. Ona cesaret, gayret veren, yardım eden bir nevi müracaat kitabıdır.

Amelî cepheden bakılacak olursa, dalton plânı tedris denilen işin ders verme yanî öğretmen gibi iki cephesini de birleştiren ve öğretim işini yeniden tanzim eden bir şemadır:

Bu pilân ile idare edilen tedrisin esasında iki prensip vardır. Huriyyett, yardımlaşma. Bu pilân yeni tip okulu tecrübeye götürmekte fakat eski tip okulun malûmat ve kültür telkin eden tarafını da ihmal etmemektedir. Bu iki gayeyi de birleştirmekle malûmat ve kültür kazandırmayı tecrübeye bağlamakta bu suretle hayatın kendisi olmağa çalışmaktadır.

Hurriyet prensibi:

Hürriyet; Dalton pilânının birinci ve esaslı prensiplerindendir. Fakat bununla talebeye aklına her geleni yapmak imkânını veren bir kürriyet anlaşılmamalıdır. Eğer ona böyle bir hürriyet bağışlanacak olursa en büyük ahlâkî ve manevî bir fenalık yapmış oluruz. Çocuğa arzu ettiği mevzu üzerinde istediği tarzda istediği kadar çalışmak ve bu işe gayretlerini netice vermiyecek fena bir tarzda kullandığı hissedildiği andan itibaren son verileceği önceden söylenmelidir. M. Parkkursta göre bir çocuğa bilgileri kendi mizacına göre benimsemek müsaadesi verilmezse böyle bir çocuk esaslı olarak hiç bir şey öğrenemez ve benimsiyemez. Talebe her ilim üzerinde çalışmak ve işlemekte serbest bırakılmalı; onun işine müdahale edilmemelidir. Çünkü ancak böyle serbest ve alâkalı bir

iş içinde bulunursa çocuk her vakıt için canlı ve uyanık olur. Karşılaşacağı müşkülleri yener. Hulâsa okulun vazifesi çocuğu önceden tayin edilmiş ve ortaya atıl mış düşüncelere saplamak değil onu kendi fikirlerini kendi kendine keşfetmekte serbest bırakmak ve bunun içinde bütün kuvvetlerini kendi kendini teşkil meseleleri etrafında orğanize etmektir.

Yardımlaşma prensibi :

Çocuklara bir birlerine yardım etmek imkânı da verilmelidir. Eski okul sisteminde bir çocuğun ders verilirken yerinden kalkup arkadaşının yanına gitmesi bir suç sayılırdı çünkü çocukların birbirine yardım eden bir muhit içinde daha iyi inkişaf edecekleri unutuluyordu. Yeni okulda okul içinde bulunanların bir birine yardım etmesi çok önemli ve temini mutlaka lâzım terbiyevî vasıtalardan ve yeni okulun başlıca gayelerinden biri olmak icap eder.

Bu suretle çocuklar çalışma sırasında rasladıkları müşkülleri kendi aralarında halletmekle karşılıklı yardıma alışır ve tecrübe kazanırlar. Okulda tatbik ettiğimiz şeyleri hayat ve muhit şartlarına ne kadar çok benzetirsek yapacağımız terbiyevi tesirler o kadar kuvvetli ve sağlam olur.

Çocuk yaptığı işin bütün mesuliyetini taşırken ona kendi işini, bu iş için kullanacağı materyalı sarfedeceği zamanı arkadaşlarından öğretmenlerinden, kitaplardan vazifesini muvaffakiyetle bitirebilmek için lüzum göreceği ve göstereceği bütün öğretim vasıtalarından istifade etmek imkânı da verilmelidir.

Dalton plânının pratik ve teknik tarafları :

Her şeyden önce talebeye bütün sene içinde yapacağı işlerin ne olduğu gösterilir. Karşılaşacağı ve yeneceği zorluklara dair tam bir fikir verilir. Bu suretle talebe her bilgi alanında yapacağı işlerin mıktarını ve gayesini anlamış olur. Her derse ait iş aylık kısımlara ayrılmıştır. Bunlara iş senedi iş mukavelesi denir. Her aya mahsus olan kısım talebenin o ders için o aya mahsus iş mukavelesini teşkil eder.

A) O ay zarfında talebenin yapacağı iş mıktarını
b) İşin mevzuunu ve gayesini
c) İşe başlamak ve onu muvaffakiyetle bitirmek için muracaat edilecek usulleri
ç) İşi muayene etmeğe yarayacak en elverişli kitapları
d) İşi bitirdikten sonra muvafık cevapların verilmesi lâzım gelen sualler serisini;

Programda verilen her dersin bir labratuvarı vardır. Buna çalışma odası denilir. Bazı dersler için iki ve ya üç oda ayrıldığı da olur. Bu odalar eski dershanelere benzemez dersin adını taşıyan her

çalışma odasında o derse ait konuları işlemek için lâzım olan bütün materyallar vardır. Odalar her zaman açıktır. Çalışma odasını idare eden mütehassıs bir öğretmen vardır.

Talebe işe arzu ettiği bilgi sahasında çalışmakla başlayabilir. Talebe çalışacağı mevzuu seçtikten sonra çalışma odasına gider. Orada çalışır. Kendi kendine halledemediği zorluklarla karşılaşırşa ve ya bir meseleyi münakaşa etmek isterse mütehassıs öğretmene baş vurur. Yalnız öğretmene değil beraber çalıştığı arkadaşlara müracaatta ve onlarla münakaşada serbesttir.

Sabahları öğleye kadar olan zaman ferdî işlere öğleden sonra ki zamanda sınıf halinde tedrise, zümrelerin münakaşa ve konferanslarına lisanlara ait sözlü temrinlere, oyun ve spor hazırlıklarina, kırda ve bahçede yapilacak işlere şarkı ve muzik ile bunlara benzer faaliyetlere ayrılmıştır. Küçük çocuklar bilhassa okula yeni gelmiş olanlar daha yaşlı ve okula önce gelmiş talebeden çok sınıf halinde çalıştırılmaktadır. Bu talebe başka mevzua yahut yeni bir fen sahasında çalışmağa geçe bilmek için aylık iş mukavelesi bütün teferruatına varıncaya kadar ikmal edilmiş olmaktadır. Bu mecburiyet fenlerin inkişaf ve tekamülleri itibarıyle aralarında bulunması lâzım gelen mantıki rabıtayı temin edecek tedbirlerden biridir.

Öğretmen talebenin şahsî grafiğine bir bakışta talebenin faaliyetlerini kendi kendine ne dereceye kadar sevk ve idare ettiğini anlaya bilir. Böyle bir kontroldan sonra öğretmen lüzum görürse her hangi bir mes'ele hakkında münasıp tavsiyelerde bulunabilir. Hatta lüzum görürse öğretmen muvakkat bir zaman için talebenin işini tertip ve tanzim eder .

Dalton plân için eski sisteme üstündür : ?

Bu plân her talebeye kendi tabii kudret içinde çalışmak işlemek imkânını verir. Talebenin istidat ve kabiliyetlerinin meydana çıkmasına mani olmadığı gibi, talebeyi iktidarının üstünde bir gayretle çalışmayı da mecbur etmez .

Bu sistemle çalışan bir talebenin muvaffakiyeti emindir. Çünkü bu muvaffakiyet talebenin kendi faaliyetinin, kendi tecrübesinin, okuma ve öğrenmesinin mahsülüdür. Bunda talebe eski sistemde öğretmenin idare ettiği ve zorla öğrenme işine benzettiği tedris şeklinden mesül olmaz bir durumunda kalmaktan çıkıyor. Faal bir işleyici oluyor.

Sınıf tedris sisteminde öğretmen derslerini muayyen bazı ders kitapleriyle rehperlerinden hazırlıyor. Ve bu suretle hazırlanmış gıdayi kompirimeler halinde yutulmak için tolebeye veriyor. Dalton pilânında muhtelif eserlerden ders

hazırlama işinin talebeye bırakılması tecrübelerin talebe tarafından yapılması, bu tarzdaki faaliyetin neticesi muvaffakiyeti talebe için temiz edilmiş istenmektedir. Bu talebenin işi sevmesini alakasının çoğalmasını temin eder.

Bu sistemde çalışan talebe yaptığı ve yapacacağı işlerin mesuliyetini kendi üzerine almağı öğrenir. Bazı sebeplerden dolayı okulda bulunmayan ve işlerine fasıla vermiş olan talebeler okula tekrar geldikleri zaman işlerine evvelce bıraktıkları yerden başlarlar .

Dalton pılânı lâzım olan ders kitaplarını hazırlamak içinde bu günhü sistemden çok daha muktesidanedir. Meselâ 100 talebe herbiri bir fen için birer kitap tedarik edecek yerde bu fennin okunmasına mahsus olan ders odasına 15 - 20 kitap alırlar. Tasarruf olunan para ile de kitapların cinslerini fazlalaştırmış ve çeşitlendirmiş olurlar.

Bu sistemde ev vazifesi vermek lüzumsuz hale gelir. Çünki her talebenin aylık işleri için yapılmış bir mukavelesi vardır. Bu mukavelenin tamamlanması için okulda gündüzleri gösterilen faaliyet kâfidir .

Dalton plânında disiplin meselesi kendi kendine ortadan kalkmaktadır. Bu sistemle çalışan talebenin okul hayatı hakkında başka dürlü düşünceleri vardır. Hulâsa dalton pilânile işlemek bu günkü sistemle işletmekten daha zor değildir. Bugün İngiltere ve Amerika okullarında bu pilânın muvaffakiyetle tatbiki bu iddianın doğruluğunu isbat edecek bir delil mahiyetindedir. Dalton plâniyle çalışan öğretmenlerin kanaatına göre bu sistem Talebe arasında birbirini işlerine yardım imkânı verdiği için çok kıymetli ve terbiyevi cephesi kuvvetli bir ulusdur .

Dalton plânı çocukların ebeveyinlerine de verdiği işe karşı şiddetli bir alâka uyandırır. Çocukların ilerlemelerini onlara pek açık olarak gösterir. Ayni zamanda bu sistem çocuklarada kendi kendilerini sevk ve idare ve disiplin altına almak hususunda da tesirli bir vasıta olur. Çocuklar iş odalarına sessizce girer oturur. İş vakdinin geldiğini haber veren bir emir beklemeden ciddi bir surette çalışmağa başlarlar. Çok def'a öğretmenler uzun zaman iş odasından ayrıldıkları halde onlar yine başlarında öğretmen varmış gibi ciddi ve siotemli çalışmağa devam ederler.

Dalton pilâniyle çalışan talebe muhtelif fenlere ait olan mevzular arasındaki irtibat ve temerküzü kendi kendilerine tanzim ederler. Çeşit konular üzerine çalışırken lüzum görülen yerde modelaj ve resim yapmakta güzel san'atlara ve el işlerine ait olan faaliyetler arasında çok sıkı bir rabıta tesis etmektedir .

Hulasa : Dalton pilânı tatbik edilen okullarda büyük bir neş'e huzur ve sükûn göze çarpmaktadır. Bu pilâna göre tahsil ve terbiye görmüş bir çocuk cemiyete ve insanlığa hizmet edecek bir kabiliyetle hayata atılmış olacaktır .

Dalton dlânında graf :

Bu usul dalton plâniyle çalışan talebenin ilerlemesini kayda mahsustur. Graf usulu talebeye zamanını şuurlu bir surette kullanmağı öğretir .

Üç dürlü graf vardır :

Birinci graf öğretmenin labratuvar grafıdır. Bu labratuvarda çalışan mutahessıs öğretmen tarafından idare ve kontrol edilir.

Bu grafta çalışmak için labratuvara girecek talebenin adları yazılı bir cedvel vardır. Bu cedveldeki her adın karşısında dört haftalık sütun bunların altında da her gun için beş hane vardır. Her çoçuk bir işi bitirince kendi adı karşısına bir çizgi çizer bu çizgiler çocoğun ne kadar konu üstünde çalıştığını gösterir . Öğretmen bu levhaya bakar bakmaz her talebelerin ayrı ayrı yaptıkları işleri ve bunlarda ki ilerleme derecesini anlar. Hem de bütün grubun çalışma durumunu görebilir. Birinci graf sınıfta 35 çocuk olduğuna göre tanzım edilir. Haftalık mesai beş gün itibar olunmuştur. Meselâ haftalık işini tamamlayan çocuk beş haneyi de çizgi ile kapar. İşinin beşte ikisini bitiren adının karşısına iki haneye çizgi ile işaret eder. Bu suretle talebe de yaptığı işin hakiki ölçüsünü anlamış olur.

İkinci graf : Talebe konturatı grafıdır. Bu graf talebenin öğrenmek için ayırdığı bütün ilimlerle fenlere dair bir aylık mesaisinin ne durumda olduğunu gösterir. Talebe birinci grafta yapacağı işareti bu ikinci grafta da aynen tekrar eder. Bu graf talebe için zamanın bir nevi muvazene cetveli olur. Çoçuk her sabah vazifesine başlamadan ewel grafı dıkkatla gözden geçirir Bu tetkik ona hangi konularda zaif olduğunu ve bu geriliği hangi zamanlarda telâfi edileceğini hatırlatır.

Üçüncü graf :

Buna guruıp grafı denir. Bu graf talebenin bütün materyal yekûnünü hafta ölçüsü ile yani zaman kaydiyle gösterir.

Bu grafta her hangi bir guruba giren bütün talebenin isimleriyle bütün ilim ve fenlerden yaptıkları haftalık ve aylık işlere göre ilerleme durumları görünür.

Üçüncü graf her hafta her sınıfın veya gurupların hatta bütün okulun umumî terakkisini pisikolojik tablosunu gösterir. Bunlara tarih konularak dosyalarda muhafaza edilr.

Recebevi Okulu Öretmeni
Bedia Tan

Büyük Atatürk'ün cenaze töreni

Günü olan 21/11/938 Pazartesi günü Öğretmen R. Şeker'in halka hitaben verdiği söylev:

Onun büyüklüğü karşısında söylenen her söz sönük kalıyor Bizi kurtaranı biz kurtaramadık.

Günlerdenberi ıztırap ve isyan içimizden birbiri ardı sıra akıyor, isyan etmek istiyoruz. Tanrım! 17 milyon Türk'ün her gün içten gelen düalarına, en iyi bir kulunu bu kadar özendikden sonra yaşat ne olur? diye yalvaran seslerine niçin bakmadın; ona niçin kıydın diye inliyoruz.

Evet insandan üstün gördüğümüz senin ölümüne, yerin sessiz olabileceğine inanamıyoruz.

Bu acı yüreklerimizi bir zehir gibi sızlatıyor.

Atatürk! biz on yedi milyon Türk bu gün sessiz, babasız kalmanın bütün öksüzlüğüyle ağlıyoruz.

Fakat yine tanrıya şükrediyoruz. Onu, bizi bu mes'ut devreye getirinciye kadar yaşattığı için!..

Evet hakikat bu Atatürk öldü. Onun yüksek ve asil duygularıla dolu olan kalbi milleti için çarpmaktan kesildi. Fakat ölen yalnız maddiyettir, fikir ve eser asla ölmez, onun manevî ışığı daima başımızın üstündedir. O öldü, fakat Türk milleti var oldukça yaşayacak, Türk Cümhuriyeti'nin ilk kurucusu, Türk milletinin kurtarıcısı olarak yaşayacaktır.

Acımız ne kadar sonsuz!

Hiç bir millî acı bu kadar derin ve samimî olmadı. kederlerimizin tesellisini ancak onun büyük eserlerine bağlılıkta ve aziz vatana hizmette arayacağız.

Varlığı bütün beşeriyete şeref veren Atatürk'ün ebediyete kavuştuğu bu sırada dünyanın her memleketinde ayni ses yükseliyor. «İnsanlık en büyük evladını kaybetti» Ve onunla biz Türklük ebediyete kadar iftihar edeceğiz.

Tarihte öldükten sonra bu kadar göz yaşı dökülen, bu kadar takdir edilen kimse yoktur. Tarihte, hatta zamanımızda pek çok şefler öldu: bir ulus için nasıl **olursa olsun reisinin ölümü elbette bir ziyadır. Ve bu ziya başka uluslarda zahiren bir teessür havası yaratır. Bir kaç satır yazı.. bir**

kaç taziye telgrafı ... sonra sükûn avdet eder unutulur.

Halbuki ey büyük Atatürk sen ölümünle bile bir fevkalbeşerlik gösterdin. Rejimleri bizimkine muhalif olan milletler, bütün dün ya sana karşı duyduğu hayranlığı günlerdir anlatmakla bitiremiyorlar.

Atatürk dünya tarihinde ilk adamdırki; Milletleri, Memleketleri, ananeleri, yaşları, tahsil seviyeleri birbirinden ayrı olan insanlar, insanlıklarının müşterek idealini onda bulabilmişlerdir.

Onun insanlığa rehber olacak her özlü vecizesi bize hem kendi vasıflarını hem de inkilâpların manasını anlatır.

Dünyada insan iyiliğini, insan yaşamasının kıymetini, insanlığa yurduna, milletine yapdığı yardımlar ve fedakârlıklarle ölçdüğümüze göre o dünyanın en iyi insanı idi: Çünki insanlik vazifelerinin en büyügünü muvaffakiyetle başarmış bir kahramandı.

O herşeyden önce iyi bir asker ve kumandandı. Ömrü boyunca her cephede yenilmez bir kumandan olarak başladı.

Ordularını en şerefli işlerde millet ve memleket işlerinde kullandı. Yalnız kendi milletini değil her fırsatta bütün insanlığı düşündü. İnkilâplarını esaslı gürültüsüz ve tedrici bir surette başardı. Eskiliği kökünden yıktı. "20„ yıl içinde: 20 inci asrın ön safında modern bir devlet yarattı. Hiç bir büyük Türk onun Türk milletine yaşattığı tarihi yaştamadı. Yalnız memleketi kurtarmakla kalmadı, bir memleketin nasıl idare edilmesi ve milletler arasındaki münasebetlerin nasıl cereyan etmesi icap ettiği hususunda dünyaya en kıymetli drsi vermiştir.

Onun bu millete şerefli bir miras halinde bıraktığı cumhuriyeti, inkilâbı korumak, sağlığında çok güvendiği Türk gençliğinin ona karşı göstereceği en büyük minnet borcudur. Ve gençliğin günlerdenberi gözlerinden boşanıp gelen yaşlar yalnız teessürü değil eserine balılığında sarsılmaz bir teminattir.

Ey dünyanın en büyük insanı, en büyük Türk, seni ebediyen kaybettik, fakat sen ve eserin, ölmez hatıran dünya durdukça içimizde yaşayacaktır.

İçimizde sonsuz bir acı bırakan senin, hatıran önünde

and içiyoruz. Ey aziz ölü ebedî meskeninde rahat uyu. Eserlerini emanet ettiğin Türk gençliği sana bağlılığını bırakdığın mirası iyi kullanmakla isbat edecektir. Ve şimdi seni toprağa bırakacağımız bu acı günde aziz ruhun önünde hep birden tekrar and içiyoruz.

" Biz Türk gençliği Atamızın bıraktığı eşsiz mirasa, onun cumhuriyetine, onun inkılâplarına, onun kuwetli ve kudretli rejimine daima sadık kalmağa, vatanın toprağına canımızı, istiklâline kanımızı vermeğe şerefimiz, gençliğimiz, namusumuz ve Türklüğümüz namına söz verip and içiyoruz!„ Tekrar edelim and içiyoruz.

R. Şeker

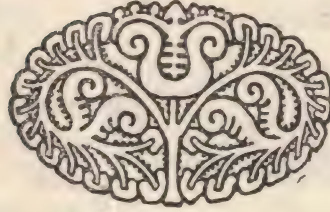

(1) Birinci Sınıfta Çocuğa göre mektep

Birinci sınıfın diğer sınıflardan çok başka hususiyetleri vardır. Ailesinden ilk ayrılan çocuk okul hayatına atılmakla büyük bir değişiklik karşısındadır.

Onada bol bol bağıran, işlerini kendi istediği gibi yapan oyunlarında yasayı, nızamı kendisi koyan hatalarını samimiyetle tashih ettiren çocuk burada bir emir altında hareket edecek ve başkasına tahi olacaktır.

Birinci sınıftaki çocuk bir talebe değil bir ev çocuğudur. Ancak o sonraları talebeliği ve talebeliğin maharetlerini öğrencektir. Zaten birinci sınıfın biricik vasfı " talebeliği öğretmektir . „

Çocuk çantasını taşımasını, kullanmasını, defter açmasını, kalem tutmasını, defterle kalemin ilgisini ve daha bir çok ihtiyaçlarını tekrar ettikçe yaparak öğrenecektir.

Öğretmenin kelimeyle yapaçağı nasihatlar, tenbihler, azarlar neticesiz ve tesirsızdir. Bunların hepsi tam yerinde ve zamanında yapılarak kazanılır. Bu sınıfta çocuk talebe olmayı bizzat ış ve yaşama içinde yaparak yaşıyarak öğrenecektir. Öğretmen çocuk için bilğili, görgülü bir arkadaştır.

Bu hissi ilk günde çocuklara açıkca aşılamalıdır. Okulun başladığı gün velilerle okula gelen çocuklar öğretmen tarafından dostça karşılanır. O gün gerek talebenin gerek ebeveynin hayatında en mühim ve müessir gün olduğu için çocuğu ile okulda kalmak isteyenlere bir şey söylenmez . Ögretmen ilk günden dostluğunu samimiyetini kazandığı çocuğu terbiyede istediği gibi muvaffak olur. Ve yine muhabbetini kazandığı veliyi her zamam için okula bağlar. Çocukları karşılarken dersanenin renkli resim levhaları ve sonbahar çiçeklerile süslenmesi lâzımdır . Sıralar eski kışla mekteplerinde olduğu gibi arka arkaya dizilmemiş; yan yana karşılıklı kümeler halinde içe ferah verici bir şekilde konmuştur. Öğretmen çocukları bir biriyle tanıştırdıktan sonra bir sene evvel hazırlanmış makaralar, çöpler.

[1] Faydal-nan eser :
Rauf İnanın Kitabı

kestanelerle ıstedikleri bazı şeyleri yaptırır. Sonra evlerinde işittikleri masallar üzerinde konuşulur. Halk ve çocuk masallarından bir tame de öğretmen anlatır. Masalın şen ve güldürücü olması çok hareketi ihtiva etmesi lâzımdır.

Masal bittikten sonra çocukların bildikleri şarkılar söylenir. Sonra oynanan oyunlara geçilir.

Bu çocuklarla geçen ilk günün bir taslağıdır. Ve her öğretmene göre değişir.

Çocuğa daha ilk geldiği gün 5 saat okulda kalması ev hayatından okul hayatına günde beş saatle girmeşi çok zor gelir. İlk haftalarda sıkılmadan ayrılması için günde 3 saat kâfidir. İkinci haftada öğleden sonraları gezintiler yapılarak beş derse girilir.

İlk günden itibaren zille beraber ve manasız sınıftan çıkmak tekrar girmek, her başlanmış şeyi yarıda bırakmak için hiç bir zaruret yoktur.

Zil ancak öğretmene sonralarıda çocoklara bölüm zamanını aralıkları haber verir. Fakat öğretmen teneffüste yapılacak işleri derse katıp bir kül yapar. Çocuğun devam eden inkişafı tabiiliğe en uyğun olarak ovun vasıtasıyle ilerler. Bunun için ilk haftalarda ki faaliyetin esasını oyun teşkil eder. Bu oyunlara öğretmende katılarak çocukların uzvî durumlarını, arkadaşlarına oyuna karşı durumlarını incelemek imkânını bulur. Öğretmen onlara yeni oyunları öğretmekle beraber masalları da oyunda kullanır.

" 6 - 7 „ yaşındaki çocukların muhayyileleri çok zengindir. Ve bunun içindirki çocuk masallara büyük bağlılık ve heves gösterir. Çocuklarda kendi kendilerine işlemek hususunda büyük bir tamayül de mum ve kil işleriyle uğraşmak ve resim yapmaktır.

Çocuk anlatılabilir resim yapmadan önce karalama devresindedir. Resmi muhayyilesinden yapar onun içindirki karşısına yap diye konulan eşya çocuğun resim iştidını bozar. Böylelikle ilk hatalarda el ile yapılan işler sınıftaki faaliyetin esasını teşkil eder. Çocuk müzikten de zevk alır. Müzik terbiyesinin bir hedefide dili kavramaz anlamaz öğretir. Onun için zevkı çocuklara mihanikî bir tarzda verilmez. Bazı verilen göfteler çocuklar tarafından bellettirilir.

Yeni gelen çocuklar muhitlerindeki eşya ile canlı münasebetler içinde kalmak isterler. Hayat bilgisi dersine de bu ihtiyacı hesaplıyarak başlanmalıdır. Çocuğu münıkün olduğu kadar o muhite o hayata götürmelidir. Konuşulan her şeyi sınıfa getirerek değil; çocoğu mümkin olduğu kadar o muhite yaklaştırarak incelettirmelidir. Çocuklarda her yaşadığı şeyi anlatmak büyük bir ihtiyaztır.

Onlara ilk geldiği günden konuşma serbestisi verilmelidir. İlk sınıfta ki çocukların konuşması mahallî şivedendir. Ve alının bütün konularda mahallî olacaktır. Çünkü çocuk bizzat yaşadığı şeyler üzerinde konuşur. Yaşadığı şeyleri öğrenebilir.

İlk haftaların konuları ve dersleri daha ziyade tesadüf ve zaruret dersleri olmalıdır.

Bu.. Sınıfta hiç bir konuda acele etmemeli zamanını beklemelidir. Bu gün gelmiyen tesadüf etmiyen konu yarın kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Hiç bir faaliyet şeklinde ötekine geçmek için zorlamamak lâzımdır.

Bu sınıfın mühim dersi olarak tamam hesaba gelince; Bu ders hayat bilgisi konularından ayrılmıyacaktır. Müşaahhas eşya üzerinde devamlı sayma ve karşılaştırmalarla derse girilir. Çocuk sayıları körükörüne hiç bir şey anlamadan ezberlemiştir. Devamlı sayı saymadan çocuk sayılan eşyaya bağlanmağa ve eşya ile sayı arasındaki ilgiye sezmeğe başlar. Hesaplamağa gelince: Mevzuu kendi bünyesinden çıkmış hakikî problemler sormalıdır. Bu Problemler muhayyel rakkamlı mıhayyel problemlerden çok başkadır.

Hesap ameliyeleri haftalık hayat konusunun icabına göre önce müşahhas eşya, sonra ona ait basitleştirilerek tersim edilen şekiller üzerinde yapılır. Bu yapılan ameliye rakkamla tekrar edilir. Bu yolda yürürken çocukların rakkamları eşyadan ayırdıkları görülünce yavaş yavaş adet ve rakkamlarla ameliyeler yapılmağa baş lar.

Bundan başka ince, kalı, geniş, dar, yüksek, alçak gibi sıfatlar üzerinde tahminler ve ölçmeler; yuvarlak, düz, yassı, dört köşe, dik, eğri, düz, köşeli, enli, ensiz gibi hendesî mefhumlar üzerinde ekzeyler de yaptırılır.

Okuma ve yazmağa gelince; ikisinin hazırlığı beraber başlar. Bunların hazırlığını konusmak, resim yapmak teşkil eder. Çocuklara hoşa giden ve bizzat yaşanan vak'aların masallarda geçen sahnelerin resimleri yaptırılır. Bununla çocuk bir hadiseyi düz bir yüzey üzerine nakıl ve yüzey üzerindeki şekiller vasıtasıyla ifadenin esasını kavrar. Çocuklar bir taraftan resim yaparken diğer taraftan da Mozıya hazırlık teminlerine hazırlanmalıdır. Bu hazırlık çocuklara yaptırılan resimlere birer kenar tezyinatı ilâvesile olur. Bununla baraberde okuma ve yazma başlamıştır. İlk öğrenilen kelime kendi adlarıdır. Daha sonra çocuklara çekici bir hikâye anlatılarak içinde geçen basit kelime ve cümleler öğretilir. İkinci konu olarak oynncaklarınız olur. Adları öğretilir. Dha sonra meyveler alınarak basit cümleler arasında adları öğretilir. Sonra dersanedeki eşyalarını adları üzerinde ekzeyler yapılır.

Bu arada öğrenilen kelime ve cümleler basit mektuplar şeklinde de kullanılır. Bu söylenen feydalı ekzeyler kat'î değildir. Dersten evvel ve derste öğretmenin zekâsı daha pek çok şekiller bulabilir.

Çocukların birer harf kutuları olması lâzımdır.

Bü harf fişlerinin olması kelime ve cümlelerin muayyen ve mahdut unsurlarından mürekkep olduğunu sezdirir. Ve çocukları kendiliğinden çabukça tahlile götürür. Okuma ve yazmada ekzeyler ilerledikçe çocukların kulaklarını muhtelif kelimelerdeki aynı heceyi ve ya bir kelimedeki bir kaç heceyi işitir.

Artık zamanı gelmiş olan tahlil de bununla başlar. Çocukların hepsi büyük kitap harfleri güzel, bir büyüklükte, satırları düzgün yazıncaya kadar başka harfe geçilmez. Sonra her gün bir küçük harf kelime arasına sokulur. Önce aynı olan, sonra benzeyen, daha sonra benzemiyen küçük kitap harfleri öğretilir. kurşun yahut renkli kalemle yazılan yazılar düzeldikten sonra mürekkeple yazıya alıştırılır. Mürekkeple yazmağa sevketmek onu itinaya temizliğe icbar etmektedir. Çünkü çocuğun temasta bulunduğu her şey ona öğretmenlik yapar.

İnzibata gelince birinci sınıfta inzibat diye önemli bir mes'ele yoktur. Çocukların konuşmaları, gezinmeleri, oynayıp bağırmaları tabii ve çocukluklarının icabıdır. Yetişkinlerin gözüne bir inat bir kabahat gibi görünen hareketler hakikatta çocuğun ruhunda henüz yetişmemiş olgunlaşmamış, eksik kalmış bir taraftır. Tam zamanında yetişip onu telâfi etmeli, ruhunun derinliğine bir cesaret ve şevk vermelidir. İşte o zaman öğretmen hakikî bir terbiyeci çocuk için bilgili görgülü bir arkadaştır. San'atkârane bir ders bediiyat eseridir.

Şüpbesiz bu esere hâkim ahenktir.

Şiir: İnsan sözlerinede, kelime ve nemadaki ahenk,

Müzik: İnsan fırçasının kalemin bir araya getirdiği renkte,

Heykel: İnsan dımağını şekillere vurduğu ahenktir.

Sanan'atkârane bir ders: İnsan, bilhassa çocuk ruhları iş içinde eser karşısında ki ve bir biriyle münasebetlerindeki ahenktir.

Dumlupınar İlk
Okulu Öğretmeni
Hanife Tüzinan

(*) Ebedî Şefimiz için

F Gürsel

Onu başımızdan kaybetmekle kan ağlıyoruz. Bu fevkalbeşerin ölümüne yalnız biz değil bütün beşeriyet ağlamaktadır. O da bütün faniler gibi büyük mukaddere boyun eğdi. Fakat kederimiz sonsuzdur, gönlümüz mahzundur bunu Türk olanlar daha iyi anlar.

Bu gün duyan düşünen Türk neslinde psikolojik bir inceleme yapılırsa! görülecektirki her Türkün ruhunda bir Atatürk ülküsü yaşıyor .

Hilkatin bu yüksek ve derin şahsiyetini anlamak ne kadar müşkil ise anlatmak ta o kadar zordur.

Şimdiye kadar hiçbir milletin tarihî böyle bir dâhi yaratamamıştır. Ancak Türk milleti uzun zamanlar çektiği ıztıraplardan sonra böyle bir fevkalbeşer yarattı. Atatürk gibi büyük biradamın şahsiyetini tarif etmek güç bir iştir. Onun şahsiyetini yarattığı eserlerile anlıyabiliriz.

Atatürk'ün şahsiyetini vücuda getiren en büyük hassa iradesinin hususiyetidir.

Bu iradenin haricî tesirler karşısında bozulmayan bir determinizmi ve bir istikameti vardır. Atatürk tarihî mukadderatın sade neticesi değildir. Atatürk Türk milletini «basübadelmevt» sırrına mazhar eden bir beşer üstüdür.

Atatürk asrın en büyük inkilâpçisi, en muazzam teşkilâtçısı en yüksek dâhisidir.

İlim ve fen asırlarca onun muazzam eserini tahlil ve takdir ederek dehasının azametini idrake çalışacaktır.

Atatürk Türk milletine en acı günlerinde tarihi macerayı değiştirmek kudretini gösterdi.

Atatürk!.. her şeyin fevkinde bir idealist dir. Devir devir muhtelif memleketlerde zuhur eden büyük idealistlerle mukayese edilemiyen bir sıfatı daha vardır. Atatürk ülkülerinde muvaffak olmuş bir idealisttir. Bir vatanın istiklâli bir milletin saadeti için harp ettikten sonra, bir milletin terakkisi için zarurî gördüğü mef-

(*) Atatürk'ün ölümü dölayısile yazılmıştı

kûreleri her şeye ve her müşkülâta rağmen hakıkat haline kalbeden bu derece kuvvetli bir idealist tarihin kaydetmediği biricik dahidir

Atatürk'ün yüksek şahsiyeti karşısında duyulan vecit ve hayret misli bulunmıyan bir fırsat şaheserinin telkin ettiği histir.

Biz Türk milleti onun Kemalizmine varisiz. Kalbimizde Atatürk büyük matemi ile beraber manevî mirasını taşıyoruz. En büyük felâkete düçar olduğumuz şu sırada bizi taziyet edecek sözü yine onun vecizesinde bulabiliriz.

«Benim bu naçiz vücudum bir gün elbette toprak olacaktır. fakat Türkiye Cümhuriyeti ilelebet paydar olacaktır.»

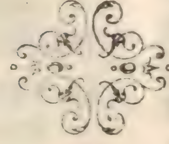

Aile ve okulun Terbiyedeki Rolü

Fikri Gürsel

Alelâde manada terbiyesiz ve terbiyeli insandan bahsolunursa da hakikatte terbiyesiz, terbiyeli yok belki cemiyet elverişli olmıyan insan vardır. Menfi terbiyeli insan yetiştirmek kadar geleceği tehdit eden bir felâket tasavvur olunamaz; bazan cemiyetlerin kontrolu dışında kalması dolayısile bazan da bizzat cemiyetin kendi elile yetiştirdiği muzır ve gayeden yüzünü çevirmiş insanlarla karşılaşırız. Çok kerre polisin, adliyenin eline düşenlere fena nazarla bakarız; fakat unutmamalıdır ki zahiren iyi görünenler arasında nefreti uyandıran insanlar da vardır.

Başka birinin hakkına tecavüz eden bir adam cemiyetin eline yakasını kaptıranlardan da menfurdur.

Demek oluyorki bir kısım insanlar bu gibi menfi hareketlerile millî bünyeyi sinsi sinsi kemirirler, bir kısmı da iktidarsızlıkları dolayısile fena hareketlerini gizlemiye muvaffak olmadıklarından kendilerini adaletin pençesine vermiş oluyorlar. İşte aradaki fark bundan ibarettir.

Filhakika sonuncular cemiyet için evelkilerden daha az tehlikelidir; zira zabıtanın eline geçen suçlular tecrit edilmeleri dolayısile fenalık yapmıyacak bir hale getirilmiş dmektır. Halbuki diğerleri tutuluncaya kadar suç işlemek fırsatını bulabiliyorlar. ve cemiyetin bünyesinde zararlı olarak yaşayabiliyorlar. Bu gibilerinin cemiyetin bekası için islâh edilmesini istemiyecek bir vatandaş tasavvur edilemez.

Yapılacak iş terbiyenin, telkinin, kuvvetli irade ve içtimaî iradenin vasıtalarına muracaat etmektir, yalınız Tavsiye edilen zannedildiği kadar kolay değildir. Bazan bu islâhat için uzun yıllar bile kâfi gelmez. Fakat gereken müddet ne olursa olsun cemiyetin bünyesini kemiren bu gibi zararlı şahsiyetlerin fena hareketlerini önlemek sosyal bir ödevdir.

Aile ve okul işte bu ödevi başaracak iki büyük müessesedir. Aile yarının dâhisinin olduğu kadar, yarının en bü-

yük mücriminin hazırladığı yuva da olabilir. İyi ve fena itiyatları kazandıran ve ferde moral ve immoral fikirler veren bu ocaktır. Aileye lâkayt kalan cemiyetler okulları ne kadar yüksek pedogojik metotlara uygun olarak idare ederlerse etsinler, alacakları randıman istenilen faideyi temin edemez. Aile müessesesi günün ihtiyacına uyan bir yuva mıdır? yüksek fikirlerin ve hislerin kaynağı olabilecek prensiplere uygun mu teşekkül etmiştir? İşte halledilmesi icap eden mühim meselelerden biri de budur.

Hastalığı tedavi etmek için tabibin ilk yapacağı iş hastaya teşhis koymaktır. Eğer aile geri fikirlerin beslendiği bir yuva ise, keza aile immoral hislerin inkişafına yol açmış ise bu takdirde çocuk ilk terbiyesini aldığı bu yerde tamamen cemiyete elverişli olmıyan bir ruhla yetişecektir. Ve şayet okul da gencin ruhunu değiştirmiye vakit bulamadan onu cemiyetin sinesine atacak olursa menfi ruhlu insanlardan kendimizi kurtaramayız. Şu halde yapılacak iş aile terbiyesine önem vermek ve onu önde bulundurmaktır.

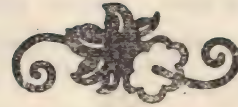

Kardeşi'nin askerden ölü haberinin gelmesi üzerine Sâdiyenin yaptığı ağıt

Aşağıdan duman kalktı
Gök yüzünden bulut aktı
Yüzbaşının oğlu Osman
Bayram günü bizi yaktı

Aşağıdan bir yel esti
Irgaladı dallarım
Felek bana pençe vurdu
Kökten kırdı dallarım

Topacak sürdüm gittim izini
Eğdim boynumu da öptüm yüzünü
Emanet eyledi gelin kızını
Ölenecek ben kardaşa yanarım

Av tüfengin is tutuyor
Tabancası pas tutuyor
Kardeşi mi seven kızlar
Uğrun, uğrun yastutuyor.

Erisin dağların karı erisin
Seli gelsin düz ovayı bürüsün
Gözüm baksın, dilim yerde çürüsün
Nasıl unuturum ben kardeş seni

Altımdan taşlar batarsa
Üstümden otlar biterse
Böcekler yerken tutarsa
Unuturum kardeş seni

Eğerci öğretmen vekili
M.

Türkü

Zara : Türkücü Halilden

Aşağıdan gelir eli develi
Devesinin boynu altın küpeli
Kız gelin olmuşsun burnun havalı
Ben seni kız iken seven oğlanım

Değmen beyler değmen ben yaralıyım
O yar allar geymiş ben karalıyım

Aşağıdan gelir hazalır gelin
Topla fıstanını toz olur gelin
Kaldırsam yaşmağın baksam yüzüne
Eller ârif olmuş söz olur gelin

Değmen beyler değmen ben yarelıyım
O yar allar giymiş ben karalıyım

Aşağıdan gelir eli veleli
Ak elleri boğum boğum kınalı
Kız gelin olmuşsun burnun havalı
Ben seni kız iken seven oğlanım

Derliyen
Zara Kültür İşyarı
Ahmet Vural

Sivas'ın Tarihçesi..

Yazan : Vehbi CemAşkun

— 1 —

Sivas hakkında henüz etraflı, geniş bilgi taşıyan bir esere sahip değiliz. Şimdiye kadar elimize geçen eserler şunlardır: Dünbiliği, Sivas bülteni, Salnameler, Sivas şehri. Bunlardan ikisi, iki mektupçuya aittir. « Dünbiliği » nde göze çarpan bilhassa dildir. Mümkün olduğu kadar muharrir öz türkçe kelimeler kullanmıştır. Zaten tarih kelimesi yerine « Dünbiliği » sözünü kullanmakta eserin dil bakımından mahiyetini zannederimki izahetmiş bulunuyor.

Bültene gelince, bu çok noksan bir eserdir. Ne tarihsel, ne de mahallî derin bir etüttür. Sadece Sivas'ın genel durumuna dokunulmuş, bilhassa halı hazır vilâyet teşkilâtına dahil dairelerin çalışmalarından, teşekküllerden, Halk evinden, birazda Sivas'ın muhtelif şehirlerimizde bulunan ve yüksek birer mevki işgal eden çocuklarından bahsedilmiştir.

Asıl Sivas'ın tarihsel önemini az çok belirten « Salnamelerle Sivas şehri » dir. Salnamelerden, « Ankara salnamesinde » Sivasa müteallik oldukça mühüm malumat vardır. Sivas hakkında geniş tetkiklere girişmek arzusunda bulunanlara yol göstermek zenginliğine maliktir. Her hususta istifade edilebilir. Bu salnameler yalnız Sivas hakkında değil, daha bir çok vilâyetler hakkında da fikir verecek kadar geniştir. Ben şahsan salnamelerden çok faydalandım. Bununla beraber en büyük değeri muhakkak ki « Sivas şehri » taşıyor. Şimdi Maarif Vekâleti müsteşarı bulunan sayın hocam bay « Rıdvan Nafiz Edgüer » le Uzun çarşılı oğlu Bay « İsmail Hakkı » çok çalışmışlar oldukça mühüm kaynaklara baş vurarak bu kıymetli eseri meydana getirmişlerdir. Eski harflerle 186 büyük sayfa tutan bu eser her bakımdan kıymetlidir. Bir kere derin bir vukuf, metodik bir çalışma ürünüdür. İçerisinde Sivas tarihine ait her bilgi toplanmış; kitabın sonuna da Sivas şehrinde bu-

— Devamı 28 inci Sayfada —

ATAMA DEYIŞLER

Yeter artık ağlama,
Yüreğini dağlama.
Benim hakkım ağlamak,
Sus dere sus çağlama..

Atam gitti giderim,
Ben Atasız nederim,
Ellemen yansın yürek,
Kurumasın gözlerim..

Belirsiz bir rüzgârım,
Seller gibi çağlarım.
Atam gitti ardından
Gece, gündüz ağlarım..

Ne baharım, ne güzüm,
Ne gece, ne gündüzüm.
Şu yalancı dünyada
Atasız bir öksüzüm..

Atam yüce bir dağdı,
Bir bitmiyen menbadı.
Ecel aldı elimden
Yürekte kaldı yadı..

Güneşim battı güneş,
Çıkmasın artık güneş.
Bundan büyük dert olmaz
İçime düştü ateş . .

Yanıyor, yanıyorum,
Atamı anıyorum.
Atam yaşıyor Atam,
Ölmedi sanıyorum..

Yıldızdı aktı Atam,
Dünyayı yaktı Atam.
Ebedî sevgisini
Kalpte bıraktı Atam..

Atam Türke bir taçtı,
Her derdine ilâçtı.
Varlığına bu Ulus
Onun daha muhtaçtı..

Dövünür yana yana,
Ağlarım kana kana.
Ölüm bu ayrılıktan
Ehven geliyor bana..

Bitmiyor bitmez sözüm,
Yanıyor yandı özüm.
Dinmiyor iki çeşme,
Akıyor iki gözüm.

Ölümün kanlı bir ok,
Elemi, acısı çok,
Nasıl yanmayım Atam,
Bir dert ki devası yok..

Atam seni anarak,
Bu acınla yanarak,
Her gün ağlıyacağım
Resmine kapanarak,

Dağlardan üstün Atam,
Kimlere küstün Atam.
Yitirdik ağlıyoruz,
Yaslıyız bu gün Atam..

Ne gökteyim, ne yerde,
Gönül düştü bir derde,
Ağlamaz mı Türk olan,
Atatürk'ü giderde ? . . .

Vehbi Cem Aşkun

ATA ölmez

Garip bir hissin zebunu olan gönüllere uyan ayaklar sendeliyor Gözler ufuklara takılı sanki ateş gerisinde memleket haberi bekliyen bahtiyarların düşündüklerinin zıddı bir haleti ruhiye...

Yalçın yamaçlardan yuvarlanan bir kar yumağı büyüye büyüye eteğe nasıl yaklaşırsa, sular gizli bağlarla sanki bir birlerine bağlı imiş gibi kendi seslerine nasıl koşar, damlalardan ebedî denizleri vücuda getirirse evlerinin kapılarını tok bir sesle kapadıktan sonra köyün gölgeli yollarından - her zaman genç bir sesle yamaçları inleterek şehre gelenler - başları önüne eğik, ruhunda bir yalnızlık duyarak koşuyor, katılıyor, sokuluyordu .

* *
*

Şehir kayniyor, homurdanıyor. Her dudak titrek, ayaklar gevşek nereye gittiğini bilmiyor. Kulaklar ayni sese çevrilmiş, gözler bir kâğıt parçasında ...

Gök ağır şehir bir kâğıt parçası gibi; her canlı ezilen vücudunun ağırlığını başında duyuyor. İnanmak istemediğimiz kara haber gözlerimizi karartıyor; gölgelerimize bakmaktan korkuyoruz. Çünkü başımızı başımızdan alan ülkümüzün arkasında koşmaktayız; halbuki, gölgelerimiz yerlere sürünüyor...

İçimizde en büyük bir ihtiyaç keskin kanatlarını çırpıyor Bu dilimizden anlayanlara acımızı dökmek, onlardan bir şeyler almak, birşeyler vermek ihtiyacı... Fakat, susuyoruz. Başımız uğultu içinde düşünmekten yorulmuş gibiyiz ve yahut yorğunluktan düşünemiyor, yapacağımızı bilemiyoruz .

Şehir dolup taşıyor, günlerdir akamıyordu. Sokaklar dolu, evlerin kapıları kapanıyor. Aynı yolun yolcuları Cümhuriyet alanında, gözleri Atalarının büstüne çevrilmiş senelerce kurtardığı, yükselttiği kanatlarının altında koruduğu ulusunun senbolü bayrağımız Atasının dizleri dibine serilmiş onun Türk güneşlerinden yapılmış başını semalara yükseltiyor.

Sivas, Atasının ay, yıldızlı eteğine gözlerini dikmiş kalbini atasına vermiş, ona lâyik bir çelenk .

Acı aynı acı, ülkü ayni ülkü, bunların ifadeli ses aynıdır.

Atatürk'ün yarattığı ulusunun bir parçası hayır! Atatürk, zira : biz bir bütünüz bu bütün Atatürktür.

Atatürk'ün güvenini taşıyan gençlik ayakta dimdik duruyor.

Ölüm, bu ne demek! Rimsin ölümünde Sumer illerinde bağıran münevverler gibi biz de bağırıyoruz: Tanrı ölmez, Ata ölmez...

Feyzi Kutlu

lunan bütün eski eserlerin resimleri ilâve olunmuştur. 1928 yılında Maarif Vekâieti millî talim ve terbiye dairesi tarafından neşredilen bu eser, bu gün için Sivas hakkında en doğru, en sağlam bir bilgi mecmuasıdır.

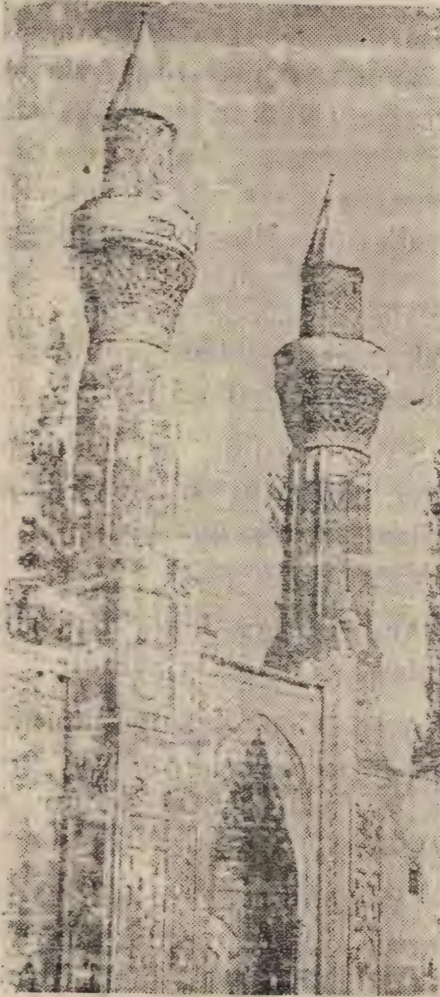

Gökmedrese

Rıdvan Nafiz Edgüer yalnız bir kültür elamanı değil; o kıymetli de bir tarihçidir. Burada Sultanî müdürü iken boş durmamışlar; Sivas üzerinde mütemadî tetkiklerde bulunmuşlardır. İşte o şerefli çalışmaların sonucunda « Sivas şehri » adlı güzel bir eser vücuda geldi. Eğer her aydın bulunduğu yere böyle içten bir ilgi göstermiş bulunursa kültür hayatımız ne kadar zenginleşir; ve ne kadar büyük eserlere sahip bulunuruz...

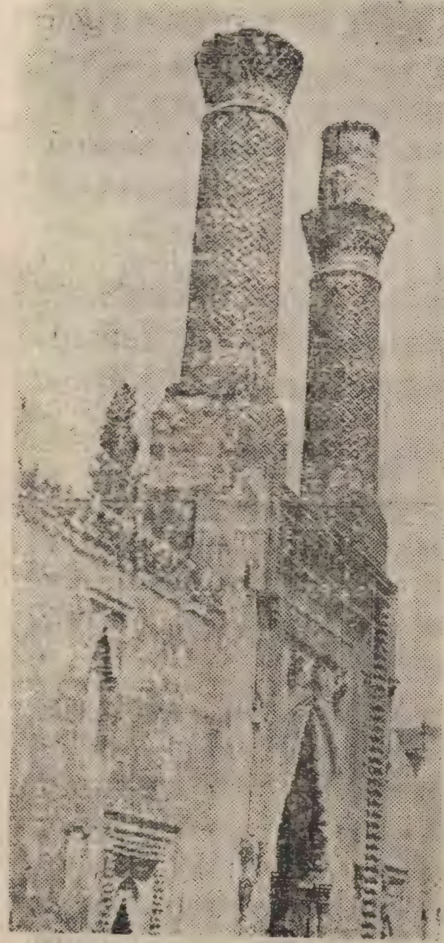

Çifte Minare

[II]

Sivas Anadolumuzun en eski şehirlerindendir. Milattan çok evvel kurulmuştur.

Kadim ismi (Kabire — Kebire) olarak gösterilmektedir Ve bu kayda göre her iki şekilde de söylenmektedir. Artık hangisi daha evvel veya sonra söylenmiş malum değildir. Esasen bir ayrılıkta yoktur. Her iki şekildeki telaffuzda yekdiğerine çok yakındır.

kadim taksimata göre : Sivas "kapadokyaya» dahildir Burası Kayseri, Maraş, Niğde Kırşehri, Yozgat, Sivas ve civarından ibaret oldukça mühim bir bölgedir. Ve merkezi de o zamanın tabirile: «Kayseriye» dir. Hatta mevcut kaynaklara göre: Milâttan 50 yıl önce dünyaya gelen coğrafi şehir Amasyalı «Istrabun» kendi zamanında «Kapadokya„ nın merkezi Sivas olduğunu söylemektedir.

Bu bölgenin o vakitki çevresi: Doğusunda, Fırat nehri batısında, Firikya; kuzeyinde Pont kıtası, güneyinde ise Suriye ve Kilikya vardır. Erazisi Kızılırmak ve Yeşilırmak havzalarından müteşekkildi.

Vehbi Cem Aşkun

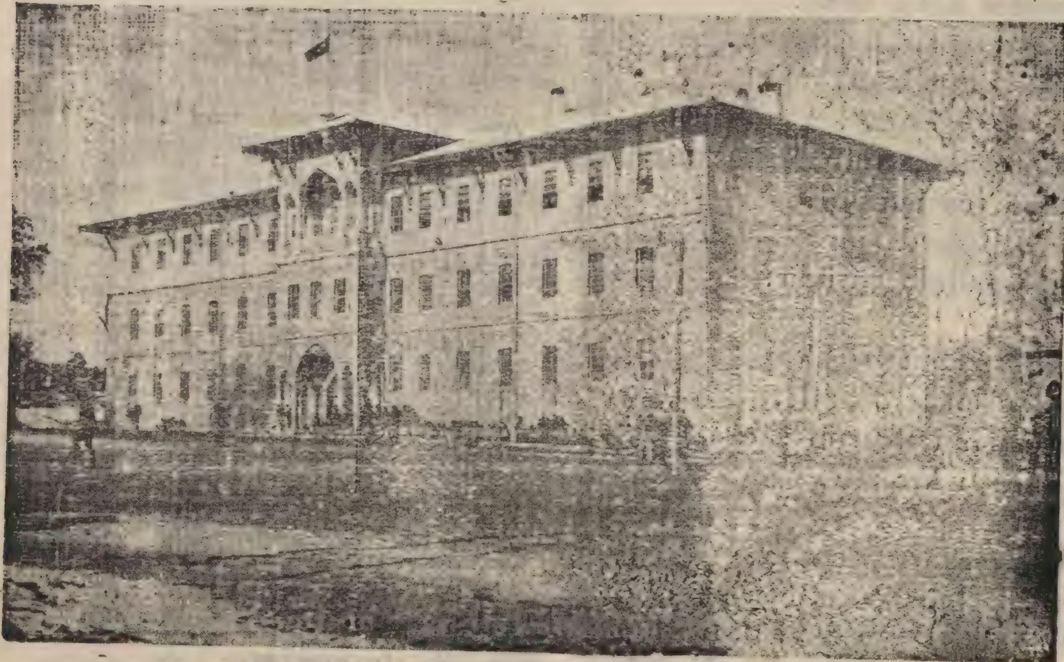

Sivas Hökûmet Kurağı

Sivas Manileri

Kahve içtim dilim yandı.
Döküldü kilim yandı
Kilimi kim kayırır.
Bir deste gülüm yandı.

Sularda çağlamazdım.
Gülerdim ağlamazdım.
Senin böyle olduğun
Bilsem bel bağlamazdım.

Dam başında yakacak.
Kız nışanlın bakacak.
Ergen kızın memesi.
Turunç olup kopacak.

Kaleden atın beni.
Kumlara katın beni.
Ben bir mısır buğdayım.
Pahalı satın beni.

Çekmecenin kilidi
Üstünü toz bürüdü.
Bu nasıl sevda idi.
Cahil gönlüm çürüdü.

Kapıları kanatlı
Çaydan çıkar on atlı.
Ben yarimi tanırım
Al binişli kır atlı.

Lengerlerde tuz olsam.
Ben bir büyük kız olsam.
Yar pacaya gelince
Evde yalınız olsam.

Ben varmam inekliye
Ayranı sinekliye
Verirse babam versin
Omuzu tüfekliye

Yazı yazdım kış idi.
Kalemim gümüş idi.
Daha çok yazacaktım
Ellerim üşüdü.

Kaleden indim eniş
Mendilim dolu yemiş
Yara savdım yememiş
Yarimi çağırın demiş

Manici başımısın
Cevahir taşımısın.
Bir mani yazsam
Cebinde taşırmısın.

Dam başında lenger
Lengeri dolanda gel
Babam sona vermiyor
Aptal ol dolanda gel.

Harman yeri yarılmış
Babam bana darılmış
Ne darılıyorsun baba
El oğlu dur sarılmış.

Baca baca gezerim
Çıkı buldum çezerim
Sizin gibi kızları
ökçem ile ezerim.

Halkevi Haberleri

Konferanslar :

Dil, edebiyat tarih şnbesince her hafta çarşamba günleri saat 20 buçukta başlamak üzere bir konferans listeşi hazırlamış ve konferanslara başlanmıştır. İlk konferans öğretmen okulu direktörü Rasim Bşgüz vermiştir. Mevzu : Altıok . İkinci konfrans orta okul tarih öğretmeni Zühtü Mete vermiştir. Mevzu : Kapilasyonlar. . .

Bu konferanslar Mayıs sonuna kadar muntazaman devam edecektir.

Çaylı ve Danslı toplantılar :

Öğretmeler arasında 15 günde bir yapılmak üzere Halhevinde Çaylı ve danslı toplantılara başlanmıştır. İlk toplantıyı Lise yapmış ve geç vakta kadar eglenilmiştir. Bu toplantılar da ders yılı sonuna kader devam edecektir .

4 Eylûl Dergisi:

Şimdiye kadar Ortayayla adile çıkan evimizin dergisi bundan sonra " 4 Eylûl „ adile çıkacaktır .

Bu isim tarihî kıymeti itibariyle dergimize daha çok yakışan bir isimdir .

Mandolin Kursu :

Halkevi Ar şubesi heveslilere bir Mandolin kursu açmıştır .

Kitâp Evimiz :

Evimizin kitâp salonu iki aydanberi açılmışdır. Daimî bir işyarı vardır. Her gün açıktır. Evimizin iki bine yakın kitabı vardır.

Çıkaran : Halkevi Yayın kolu
Mesul Direktörü : Halkevi Başkanı E. Tanrıverdi
Yazı işleri Direktörü : Halkevi Yayın Kolu Başkanı Kültür Direktörü C. Gültekin

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Akgünler	15 günde bir
Afyon	Taşpınar	Aylık
Bafra	Altın yaprak	"
Balıkesir	Kaynak	"
Bilecik	Devrimin Sesi	"
Bursa	Türkün	Üç ayda bir
Edirne	Altıok	Aylık
Elâziz	Altan	"
Eskişehir	Halkevi	"
Eminönü	Yeni Türk	"
" "	Halk bilgisi haberleri	"
Isparta	Ün	"
zmir	Fikirler	15 günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Kastamonu	Ilgaz	"
Kırklareli	Batı yolu	"
Konya	Konya	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Niğde	Akpınar	"
Niksar	Ulker	"
Samsun	19 Mayıs	"
Sinop	Dıranaz	"
Sivas	4 Eylûl	2 ayda bir

Sivas İlbasımevi